

■ На сцэне

3 жыцця насякомых

Ці то візуалізацыя іранічнай паэзіі, ці то вакальны перформанс, ці то жывы канцэрт, ці то мультыплікаванае дзівацтва. Зрэшты, музычны спектакль «3 жыцця насякомых» — гэта ўсё пералічанае адразу. Прэм'ера незалежнага тэатральнага праекта Святланы Бень і Дзмітрыя Багаслаўскага, што адбылася 28 і 29 верасня на сцэне Рэспубліканскага тэатра беларускай драматургіі, распачала праграму VI Міжнароднага фестывалю «ТЭАРТ». Старт форуму дадзены, і гэта сімпатычны старт.

Пастаноўка «3 жыцця насякомых» утрымлівае ў сабе шмат важных і раўнапраўных паміж сабой імёнаў. У піцёрскай тусоўцы канца 1920-х — пачатку 1930-х гадоў ОБЭРІУ — Аб'яднанні рэальнага мастацтва — дзейнічаў паэт Мікалай Алейнікаў (паплечнік Данііла Хармса, Мікалая Забалоцкага, Аляксандра Увядзенскага). У свае знешне прымітыўныя вершы ён хаваў іронію, сарказм і правакацыю. Яны, у тым ліку творы з героямі-насякомымі, сталі асновай, можна сказаць, фундаментам і галоўным акордам спектакля. «3 жыцця насякомых» пачынаецца (у пераносным сэнсе) з паэзіі Мікалая Алейнікава і будзеца вакол яе. Чатырнаццаць вершаў, музыкальна, па-акцёрску і візуальна аб'яраваных на сцэне тэатра. Удзельнічаюць у гэтым адзін акцёр — паэтка, спявачка, рэжысёр і лідар гурта «Сярэбранае вяселле» Святлана Бень — і два «тапё-

ра» — Дар'я Мароз за раялем і Марыя Васілеўская са скрыпчай і тэрменвоксам. Сурэжысёрам Святланы Бень, якая, апроч іншага, з'яўляецца акцёрам і вакалістам спектакля (і, можа, кім яшчэ), стаў Дзмітрый Багаслаўскі.

Недарэмна я ўспомніла тапёраў — музыка Валерыя Воранава і дыспазіцыя «сіл» на сцэне нагадала дарэвалюцыйнае няное расійскае кіно, па асацыяцыі нават з'явілася асаблівае прадчуванне, якое, зрэшты, не спраўдзілася, хоць няўлоўна адценне архаічнасці ў спектаклі ўсё ж прысутнічае.

«3 жыцця насякомых» — гэта вялікае, па ўсёй даўжыні сцэны, палатно-экран; гэта два музыканты ў правым баку — як ужо казалася, выканаўцы на раялі, скрыпцы і тэрменвоксе; гэта акцёрка і вакалістка ў адной асобе, якая спявае ўсе чатырнаццаць вершаў Мікалая Алейнікава і спрытна карыстаецца

Фота Волгі ПІПЧАНКА

спецыяльна для пастаноўкі сканструяваным табурэтам (і іншымі рэчамі, але не такімі пастаяннымі). Чатырнаццаць вершаў, чатырнаццаць частак, чатырнаццаць пазіцый на табурэце.

Спектакль, пабудаваны на паэзіі, спрабуе адлюстраваць свет і бачанне яе аўтара. Калі ў вершах Алейнікава хаваюцца тайныя сэнсы, у спектаклі, вядома ж, іх таксама варта шукаць. Але не толькі: пастаноўка «3 жыцця насякомых» апроч паэтычных падтэкстаў стала вельмі цікавым і своеасаблівым відовішчам, да якога, праўда, трэба прывычаіцца цягам першых хвілін. Дарэчы, першыя хвіліны — гэта цемра, нерухомаць і гукі строкату і калупання насякомых. Калі ты ўжо пачынаеш

успамінаць, якая працягласць спектакля анансавалася, і думаеш, ці не прыйдзеца за гэты час звяр'яецца ад аглушальнага корпання жукоў, дзейства пачынаецца.

Гэта дзейства, здаецца, апроч агульнага стылю не мае драматургічнай лагічнай звязкі паміж часткамі — «маленькімі трагедзіямі», як было названа ў анатацыі. Затое яно ўтрымлівае зайздросную — у разумных памерах — разнастайнасць, рэдкую для такога кароткага тэрміну і адной сцэны. З абсурднымі вершамі Алейнікава добра карэлюецца манера выканання (толькі ўсплёскаў, усплёскаў не хапае!) і асаблівы стыль анімацыйнай часткі. Ды і што казаць — усё тут адно з адным выдатна спалучаецца.

Напэўна, не ў апошнюю чаргу гэты спектакль і яго незвычайная, але прывабная форма патрэбны тым, хто забыўся пра існаванне Алейнікава і ўвогуле гурта ОБЭРІУ. Але як ужо казалася, імёны, што маюць дачыненне да пастаноўкі, раўнапраўныя. Асобныя пахуці і асацыяцыі выклікае музыка, прыемную замілаванасць і смех — вулгаватая ігра Святланы Бень, вядома ж, спектакль не адбыўся б без анімацыйнай часткі, што праецыруецца на экран, усталяваны на сцэне фонам, і ўдзельнічае ў дзеянні. Мультымедыя-мастаком стала Марыя Пучкова.

Вочы мухі, шапка-жук, доўгія рукі «Вівісектара» працяваюць стыль прымітывізму,

за якім дакладна ёсць нешта большае.

Пастаноўка спектакля «3 жыцця насякомых», па словах стваральнікаў, шмат у чым стала магчымай дзякуючы альтруізму неаб'якавых людзей (і раяль, што стаіць на сцэне, прадастаўлены магазінам у арэнду бясплатна), што ўвогуле ў сферы культуры сёння не выключэнне, а звычайная рэч. Тады да раўнапраўных імёнаў, удзельнікаў стварэння «3 жыцця насякомых», трэба дадаць і альтруізм.

Добры пачатак, якім пастаноўка стала для «ТЭАРТУ», — палова справы. Тэатральны форум у гэтым годзе паказвае 23 пастаноўкі з 9 краін.

Ірэна КАЦЯЛОВІЧ

katsyalovich@zviazda.by

■ Кінакрокі

ФЕСТИВАЛЬ НА КАНАПЕ

Фільмы беларускіх аўтараў можна будзе паглядзець у любой кропцы краіны

Усё вельмі проста — каб прычыніцца да новага фестывалю беларускага дакументальнага кіно BELARUSDOCS, трэба толькі ў адпаведны тэрмін, лепш не выходзячы з дому, адкрыць інтэрнэт-старонку і атрымаць доступ да адной з найвыдатнейшых айчынных дакументала апошняга часу. Такім чынам падчас анлайн-фестывалю можна паглядзець ці перагледзець сем карцін, ужо адзначаных замежнымі гледачамі і міжнароднымі фестывалю. Гэта праграма — фільмы пра нас, пра краіну, пра тое, што мае да нашага жыцця дачыненне, — дэманструе дасягненні беларускіх аўтараў, з лепшага боку адкрывае айчыны кінематограф і, канешне ж, зацікаўлівае блізкасцю інтэрсаў.

Да большасці беларускіх дакументальных фільмаў, створаных у апошнія гады, няма вольнага доступу, нешта можна знайсці ў тэлеверсіі, што само па сабе азначае пэўнае скажэнне аўтарскага варыянту, некаторыя зрэдку дэманструюцца ў невялікіх залах. Анлайн-фестываль — зручны фармат. Ён не прадугледжвае спецыяльнай пляцоўкі (дзе глядзець кіно — воля ваша), пэўнага рытуалу дачынення да мастацтва, выхаду ў свет. Толькі адкрыццё, прызначанае на 3 кастрычніка ў Галерэі TUT.BY, адбудзецца ў афлайн-фармаце. Кожная з сямі стужак праграмы BELARUSDOCS будзе даступна на працягу сутак.

«Ідэя анлайн-фестывалю напрошвалася сама сабой: добрыя аўтарскія фільмы з нацыянальным каларытам (на многія з якіх былі выдаткаваны дзяржаўныя сродкі) аказаліся нікому не патрэбнымі. Хоць за мяжой карціны з праграмы паказваліся на дзясятках фестывалюў, дзе збіралі доўжныя залы, у Беларусі ж добра, калі дэманстраваліся аднойчы — у Нацыянальным конкурсе кінафестывалю «Лістапад». У рэгіёнах гэтыя фільмы не бачылі зусім, — каментуе каардынатар фестывалю Аляксей ЛАПО. — Праграма фарміравалася найперш з тых фільмаў, якія былі заўважаны на кінафорумах. Хацелася таксама паказаць разнастайнасць, розныя генерацыі аўтараў. Апошняя атрымалася напалова. Фільмы маладых рэжысёраў, якія хацелася бачыць

у праграме, — «Шэпты і крыкі Таны Б.» Сяргея Каласоўскага, «Пра каханне» Любы Зямцовай, «Паміж небам і зямлёй» Дзімы Дзядка — у яе не трапілі, бо адмаўляліся героі ці самі аўтары. Яны б узабагацілі фестываль, бо стылёва і тэматычна з яго выбіваюцца».

«Ідэя анлайн-фестывалю напрошвалася сама сабой: добрыя аўтарскія фільмы з нацыянальным густам (на многія з якіх былі выдаткаваны дзяржаўныя сродкі) аказаліся нікому не патрэбнымі».

Праграма складаецца з работ Нацыянальнай кінастудыі і незалежных аўтараў. Напрыклад, «Мяжа Нарвілішак» Дзмітрыя Махамета знятая на «Беларусьфільме». Гэта паэтычны сузэральны апавед пра беларускую вёску Нарвілішкі, што пасля тэрытарыяльнага перадзелу 1939 года аказалася ў складзе Літвы. Сёння паселішча адносіцца да прадстаўнічага слова «Еўрасаюз», але на вуліцах гучыць беларуская мова, жыхары ўключваюць беларускія тэлеканалы, марача пра пункт пропуску, каб скараціць шлях да сваякоў у беларускую вёску Печкуны. Пакуль да хаты, што знаходзіцца за 400 метраў, трэба ехаць трыста кіламетраў.

«Скрыжаванне» Настасі Мірашнічэнкі.

Тытулаванае «Скрыжаванне» Настасі Мірашнічэнкі — не проста мастацкі твор, але і сацыяльны праект. Карціна пра бяздомнага сінявокага мастака Валерыя Ляшкевіча, што зафіксавала яго работу, сціплы быт, успаміны і разважання, у выніку паўплывала на адкрыццё выставы героя ў Нацыянальным мастацкім музеі. На адмысловым банкаўскім рахунку быў адкрыты збор сродкаў на ўласны дом. У гэты момант Валерыя Ляшкевіч разам з валанцёрамі шукаюць прыдатнае жыллё. «Скрыжаванне» пачала дні мастака ў кожную пару года — ад зімы да зімы, даследчая цікаўнасць дакументаліста намякнула на цыклічнасць, нязменнасць часу (за кошт паралельных эпізодаў) і ўсё ж такі імклівае жыццё.

Фільм «Госці» Андрэя Куцілы расказвае пра недзяржаўны прытулак для тых, каму няма куды ісці, і пра яго стваральніка Аляксея Шчадроў, альбо, як ён сябе называе, брата Луіджы. Некалі Аляксей Шчадроў, фельчар хуткай дапамогі, трапіў за краты за продаж наркатычных рэчываў, а пасля вызвалення і некалькіх гадоў тлумання вырашыў дапамагачь быць, хто аказваўся ў сітуацыі, у якой ён сам апынуўся

пасля турмы — у стане закінутасці і сацыяльнай аб'якавасці.

Праграма дакументальнага кіно, канешне, не магла абысціся без Віктара Асюка — яго карціна «Алмаз», знятая на «Беларусьфільме», адкрые BELARUSDOCS. Алмаз — гэта конь, адзіны сябар Аляксея Ключа, што ў адзіноце жыў на Ладажскім возеры і марыць памерці першым, каб вазок з яго труной вез Алмаз.

Яшчэ адна карціна пра мастака — работа Волгі Дашук «Не адзін», героем яе стаў Віктар Залацілін. У свае сорок гадоў яе вырашыў пераехаць з горада ў вясковы бацькоўскі дом. Адзінота на беразе Нёмана — жыццёсцвярдзальны фільм пра самадастатковага творцу, які пераадолеў фізічную асаблівасць свайго цела.

Нарэшце, сімвалічны «Дудар» Юрыя Цімафеева, незалежная чорна-белая карціна «Пасха Хрыстова» Дар'і Юркевіч — і праграма BELARUSDOCS у поўным складзе. Фільмы, пачынаючы з 4 кастрычніка, можна паглядзець на старонцы afisha.tut.by/belarusdocs, якая будзе аднаўляцца кожны дзень.

Ірэна КАЦЯЛОВІЧ

katsyalovich@zviazda.by

■ Фестывалі

110 МУЗЕЯЎ ПАД АДНЫМ ДАХАМ

Сёння ў Магілёўскім спартыўным комплексе «Алімпіец» урачыста адкрываецца III Нацыянальны форум «Музеі Беларусі», які праходзіць пад знакам «Музей у новай крэатыўнай эканоміцы».

На вялікай спартыўнай пляцоўцы на працягу двух дзён будуць прэзентаваць сябе звыш 110 дзяржаўных, ведамасных, школьных музеяў і кампаній, якія працуюць у музейным бізнесе. Прывітальнае слова ўдзельнікам форуму накіраваў Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка. Наведвальнікам чакае знаёмства з новымі культурна-адукацыйнымі і асветніцкімі праектамі. У Магілёў прыезджаюць эксперты з Расіі, Украіны, Польшчы, Швецыі. На пасаду старшыні аргкамітэта запрошана генеральны дырэктар Дзяржаўнай Трацякоўскай галерэі Зельфіра Трэгулава. Запланавана вялікая дзелавая праграма, падчас якой беларускія музейшчыкі змогуць знайсці для сябе шмат новага і карыснага.

Дадатковымі пляцоўкамі свята стануць музей гісторыі Магілёва і абласны мастацкі музей імя П. Мясніківа. У выставачнай зале на вуліцы Болдзіна адбудзецца прэзентацыя кнігі пра Спірыдона Собяля і магілёўскае кнігадрукаванне XVII—XVIII стагоддзяў. Падчас экскурсіі «Музейнае каліцо Магілёва» будзе магчыма наведаць абласны краязнаўчы музей імя Е. Раманава, музей этнаграфіі, зал алімпійскай славы, музей МНС, кафедральны касцёл, Мікалаеўскую царкву. Самыя дапытлівыя і актыўныя аматары гісторыі і мастацтва змогуць паспрабаваць шчасця ў займальнай квэст-гульні «Шукаем музейны прадмет».

Свята будзе суправаджаць выставай-продажам вырабаў народных майстроў дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва і гандлем прадпрыемстваў грамадскага харчавання каля спартыўнага комплексу «Алімпіец».

Нелі ЗІГУЛЯ. zigulya@zviazda.by